

La introducció del marc reial de Barcelona a Sardenya

J. PELLICER I BRU

PART PRIMERA

ANOTACIONS HISTÒRIQUES

La introducció de la Lliura barcelonina de compte com a unitat monetària i del Marc Reial de Barcelona com a patró per a la Talla de les monedes, és un punt no gaire estudiat encara, però, molt important dins la història numismàtica del regne sard.

Gairebé 400 anys de parallelisme varen tenir Barcelona i Sardenya. La Ciutat Comtal hi va aportar el seu sistema monetari i de govern a més a més de la seva llengua.

A la conquesta de l'illa, en aquell temps en poder dels pisans, hi varen col·laborar mallorquins, valencians i catalans. La vinculació del Principat al regne d'Aragó, per raó d'unions matrimonials, no li minvà la posició de llibertat político-administrativa de què en gaudia per l'acceptació reial dels furs de Catalunya com a país independent.¹

La penetració de la Corona Catalano-Aragonesa a la Mediterrània marca una època més amb l'anexió de Sardenya. En imaginar-nos l'illa sarda com enclau militar de primera importància al segle XIV i pont i baluard entre els Consolats de la Mediterrània oriental i la Metròpoli, veiem que aquesta situació permeté d'obrir i continuar un comerç agressiu amb prou garanties de seguretat, difícils en aquells temps, en el transport marítim.

També coneixem que fou de gran ajuda per a resoldre més tard la continuïtat del regne de Sicília, el qual restà tan envejat per les potències europees, per l'anexió del regne de Nàpols i ja darrerament per l'assoliment del Ducat de Milà.

Si a tot això hi afegim que a les proximitats de la Vila d'Esglésies s'hi trobaven les mines d'argent, hem de suposar que això fou un altre motiu que portà a la conquesta de l'illa.

---

¹ JESÚS LALINDE ABADÍA. *La Institución Virreinal en Cataluña.*

Finides en l'any 1295 les negociacions amb la Casa d'Anjou, va cedir Jaume el Just els seus drets sobre la Corona de Sicília, rebent a canvi la investidura de rei de Sardenya i Còrsega pel papa Bonifaci VIII.

Fins 25 anys després d'aquests fets, supeditant la conquesta d'aquesta illa a la realització de les seves aspiracions peninsulars, suprema finalitat dels seus esforços político-militars,² es decideix d'emprendre una campanya per alliberar Sardenya de la dominació pisana i incorporar-la definitivament a la Corona. L'any 1323 l'Infant Alfons, Comte d'Urgell, rebia del rei la senyera dels Comtes de Barcelona, amb les següents paraules:

«Fill jo us dó la bandera nostra, antiga, del Principat de Catalunya, la qual ha un singular privilegi, que es obs que guardats bé; lo qual privilegi no és ras, falsificat, ne improvat, ans és pur e net e sens màcula alguna e bullat amb bulla d'or. E és aquest, ço és, que null temps en camp on la nostra bandera reial sia estada, jamés no fou vençuda ni desbaratada. E açó per singular gràcia de nostre senyor Déu e per la gran feultat e naturalesa dels nostres sotmesos.»³

Parteix, doncs l'Infant a la conquesta de Sardenya, de Barcelona cap a Portfangós amb vint galeres i altres navilis. València hi col·laborà amb altres vint galeres com els mallorquins.⁴

La conquesta de la Vila d'Esglésies el dia 8 de febrer de 1324 i de la ciutat de Càller (Cagliari) el 13 de juny del mateix any, obligaren a la cessió definitiva de tots els drets pisans a la Corona Catalano-Aragonesa l'any 1325.

Poc després de fet el desembarc i assetjada la Vila d'Esglésies, l'Infant Alfons com a Lloctinent del rei, ordenà el començament de les encunyacions d'argent que es mantindrien, seguint el sistema monetari català, prop de 400 anys.

Per fer aquestes encunyacions es va prendre com a base la Lliura de Barcelona com unitat monetària de compte, encunyant nous tipus adaptats a Sardenya, amb el MARC REIAL DE BARCELONA com a patró per la Talla. La Lliura de Barcelona com a moneda efectiva no es troba fins el regnat de Felip (II de Castella) amb l'aparició de les peces de 10 rals similars als Escuts europeus. A Sicília els escuts valien 10 tarís.

La unitat monetària catalana, com dèiem, era la Lliura de Barcelona d'ascendència carolingia com d'altres europees i com l'anglesa, dividint-se en 20 sous o 240 diners i cada sou en 12 diners.

Així com la moneda anglesa s'ha mantingut igual fins l'any 1971 dins d'aquesta antiga divisió, Catalunya malgrat de veure's obligada a la seva inclusió dins de l'àrea d'influència castellana, a on el ral era la unitat monetària, va conservar fins a les darreries del segle passat aquest sistema a les comptabilitats de moltes empreses.

La relació valor 2 sous igual 1 ral, donava l'equivalència de 10 rals igual a una Lliura catalana, per afinitat a la nomenclatura castellana.

És particularment sorprenent d'observar la vitalitat del Principat mitjançant aquests fets, per a sospesar la relació del desenvolupament català, fet que ens ajuda a corroborar el que les cases de moneda del regne d'Aragó seguïssin en el règim intern i en els furs del personal les normes i privilegis de la Seca Reial de Barcelona i empreessin al propi temps el Marc Reial de Barcelona, per ésser aquest el que el rei emprava per les seves encunyacions.

L'estabilitat monetària i l'estima que havia aconseguit d'assolir el Croat.

2. FERRAN SOLDEVILA. *Història de Catalunya*. Vol. I, pàg. 429.

3. FERRAN SOLDEVILA. *Història de Catalunya*. Vol. I, pàg. 404.

4. FERRAN SOLDEVILA. *Història de Catalunya*. Vol I, pàg. 429.

de Barcelona, deurien moure a Jaume el Just a utilitzar tots els avantatges que li oferia una moneda forta, encara que modificant els tipus per tal de no tenir reclamacions per part dels Consellers.

Aquesta moneda d'argent es mantingué inalterable fins l'any 1419, amb aquella sensació de tranquil·litat que ofereix una moneda estabilitzada que permet d'engrandir el comerç sense problemes devaluatoris.

Sardenya, doncs, de la mà de la moneda catalana havia donat un pas de quasi cent anys, sense variacions, sense desvaloritzacions en la plata encunyada. Dissortadament, regnant Alfons el Magnànim es redueix dues vegades la llei, els anys 1419 i 1442.

En pujar al tron Ferran el Catòlic donà a les encunyacions de l'illa el seu valor real d'acord amb els assaigs fets de les monedes, restituint al mateix temps la Llei que corresponia a la moneda. La llei era la mateixa de Barcelona. Aquesta modificació voldria presuposar tal vegada que, per motius desconeguts la moneda catalana havia sofert una desvalorització paral·lela a la moneda sarda?

Solament s'autoritzava a la moneda catalana a circular per l'illa i al mateix valor que la sarda per ser de Llei i pes igual ambdues encunyacions, del Regne de Sardenya i del Principat de Catalunya.

1 Croat de Barcelona	= 1 Alfonsí d'argent
12 diners	= 18 menuts

A través de regnats anteriors es ratifica aquesta equivalència i s'insisteix amb la paritat dels dos sistemes monetaris, demostrant-nos amb això la paterinitat barcelonina del sistema sard.

A l'àrea castellana amb el ral com unitat monetària, sorgeixen innovacions. La expansió del regne castellà obliga a la movilització de grans quantitats de diners. L'or amb l'empobriment de Castella, emigra cap altres àrees més fortes i en contraposició a aquesta fuga, segurament per a donar més fortalesa a la plata, a la Pragmàtica de Medina del Camp de 1492, s'incorporen a la numismàtica castellana els múltiples de ral, encara que aquests no començaran a encunyar-se fins el 1535 regnant Joana i Carles, màida que pendrà caràcter definitiu a la Pragmàtica de Felip (II de Castella) l'any 1566. L'any 1555 sota el regnat de Carles l'Emperador es crea el Consell d'Itàlia sostreint a la Corona Catalano-Aragonesa la direcció dels assumptes italians, d'entre ells, Sardenya.

Les encunyacions d'aquesta època, als regnes conferedats de la Corona, són heterogènies.

Aragó encunya monedes a nom de Carles i Joana a la Llei i Talla castellanès i introdueix les peces de 10 Rals, rèplica dels Escuts europeus i per què no, una aproximació molt estimable a la Lliura barcelonina de compte, i les de 4 rals. Després les peces de 8 rals seguint el sistema castellà substituiran a les de 10 rals.

Mallorca encunya a nom de Carles I i el mateix València. La primera els 4 rals i la segona doblons de sis sous, equivalents a 4 rals valencians i oscil·lant el pes d'ambdues peces entre 9 i 10 gram̄s.

Sardenya comença amb el primer dels Felips les encunyacions de peces amb valors facials 10 i 5 rals ajustant la terminologia al sistema castellà, encara que mantenint metrològicament les característiques de les lliures barcelonines de compte, encara que per raons que desconeixem sempre van ésser curtes de pes.

Abans de continuar amb Sardenya, potser hauríem de preguntar-nos

per què Barcelona no encunyà peces majors que el ral. Probablement els Consellers no van accedir-hi per raó dels furs. Aragó, així i tot, oblidant els seus privilegis encunyà plata amb metrologia castellana.

A Barcelona potser per l'exclusió imposada per la Catòlica als catalans amb el comerç amb Indies, i la pèrdua inexorable dels Consolats, porta al comerç a una supervivència que no va fer necessària l'encunyació dels múltiples del ral o del croat.

A Barcelona, i després a quasi tot Catalunya, amb motiu de la Guerra de Separació s'encunyen per primera vegada monedes de Mitja lliura catalana, amb un valor de 5 rals, i peces de cinc sous amb valor meitat de l'anterior. Fins 1640 no s'encunyà a Barcelona i a Catalunya una peça major que el croat (de plata). Però aquestes encunyacions sorgeixen amb motiu de la separació amb Felip III, no per raó natural d'expansió sino que neix per necessitats d'una guerra de supervivència i per eixugar la manca de rals de vuit i de quatre castellans.

A Sardenya regnant Carles II es fan les peces més perfectes de tota la sèrie. Encunyades a volant, els valors de 10, 5 i 1 ral tanquen amb molta dignitat la història de la primera etapa d'amonedació sarda. Trencats per l'idiosincràsia de certs governants castellans, els llaços espirituals, culturals i temporals amb la Metròpoli catalana, seguiran llur camí junyits a la Casa de SAVOIA. Malgrat tot l'empremta de Catalunya, després de dos segles i mig encara és viva a l'Alguer on els cavallers algueresos parlen llur llengua materna: el català.

PART SEGONA

ANOTACIONS NUMISMATIQUES

Les primeres encunyacions sardes conegudes, pertanyen a la seca de Vila d'Esglésies i van ésser fetes per GÜELFO E LOTTO DELLA GHERARDESCA, comte de Donoratico Signore (1285-1302) fills del Comte Ugolí.

L'any 1288 Güelfo va tenir por de l'ira dels pisans i es traslladà des de Càller a Vila d'Esglésies, refugiant-se amb la seva dona Elena, filla del rei Enza. L'any 1302 després d'un setge, els pisans prengueren Vila d'Esglésies.

La moneda que es coneix és un GROS TORNES de plata. No es dona el pes. Diàmetre 25 mm.

A començaments del segle XIV el Consell de Pisa encunya «GROSETTOS» d'argent a nom de Frederic emperador, comte de Pisa. Pes 1'70 gr. Diàmetre 21 mm.

El gros tornès tipus al qual s'acolliren Güelfo i Lotto, al començar la primera encunyació sarda que coneixem, era una moneda de plata creada per Alfons X el Savi i restaurada per Sant Lluís rei de França, el qual transformà en moneda reial un valor ideal. El seu nom «gros» li correspon per ésser la moneda de plata forta més gran envers el billó i «tornès» per la seca on va encunyar-se novament el tipus aquest: TOURS. Era d'argent fi «argent le roi» o sigui de 11 diners i mig. Valia 12 diners tornesos i fou imitada a l'abast. La lliura tornesa es dividia també en 20 grossos i el gros en 12 diners. Seguia la línia monetària carolingia com la Lliura Barcelonina. La Talla dels grossos tornesos era de 53 peces per marc i cadascun d'ells tenia un pes superior a 4 grams, essent considerats per tant com autèntics sous de plata.

JAUME EL CONQUERIDOR — PERE EL GRAN
ALFONS EL LIBERAL

L'any 1268 l'infant Pere, fill de Jaume I, intenta d'encunyar a Barcelona Seca Major de la Corona, una moneda de plata amb l'equivalència del Gros Tornés i del Croat Anglès, convertint en moneda física la moneda de compte que representaven els 12 diners de tern.

La Ciutat s'hi oposà per anar contra fur. No havent conseguit el seu desig a Barcelona, Jaume comença l'encunyació al taller reial de Montpeller, donant-los el nom de «denarios argenti grossos».

Posteriorment Pere el Gran aconsegueix de Barcelona l'autorització per batre monedes d'argent, però a la Talla de 72 peces en Marc Reial de Barcelona i Llei de 11 diners i mig «argent le roi» d'acord amb la llei dels grossos i l'equivalència de 12 diners de tern per peça.

Les equivalències de l'època fixen al marc d'argent encunyat el valor de 72 sous o croats. Al Tornés d'argent, un sou i mig diner o sigui 1 sou i 1/24 de sou de moneda barcelonina.

Mentre regna Alfons el Liberal, no es produeix cap canvi en les amonedacions seguint aquestes com al regnat anterior.

JAUME EL JUST

Les primeres notícies documentals ultra les encunyacions sardes sota la Corona, les proporciona en Botet i Sisó en transcriure diferents documents que existeixen a l'A.C.A. (Arxiu de la Corona d'Aragó).

Com que documents i monedes es complementen, arribarem a la conclusió que les encunyacions sardes segueixen un camí paral·lel a les de Barcelona, que el patró fou el croat Barceloní, la Llei fou la mateixa i el marc, el marc reial de Barcelona. Els tipus foren, en quant al ral d'argent, després, Alfonsí d'argent, diferents dels Croats barcelonins, per diferenciar-los. Les de billó van ésser inspirades en el Croat de Barcelona.

En el primer document conegut, llegim que l'infant Alfons, fill de Jaume II, notifica a Guerau de Rocaberti, capità de les tropes de Càller, la seva decisió d'encunyar monedes a Vila d'Esglésies i li ordena d'enviar els obridors d'encunys i obrers que hi hagin al seu exèrcit amb les eines necessàries per a començar l'amonedació corresponent. Aquesta ordre fou tramesa el dia 9 de desembre de 1323, mentre el setge a la dita Vila d'Esglésies.⁵

Conquerida la Vila el 8 de febrer de 1324, Jaume II atorgà al seu fill Alfons, en qualitat de lloctinent, diversos privilegis, dels quals l'encunyació de moneda d'argent i de billó per tota l'illa de Sardenya. Aquest Privilegi està datat a Esglésies el 12 de febrer quatre dies després de la victòria i diu entre altres coses:

«...con este instrumento público concedemos gracia especial a vosotros hombres probos y personas de este municipio de dicha Vila de Iglesias, la cual en la antedicha Vila de Iglesias y en ningún otro lugar de la isla de Cerdeña se haga y acuñe continuamente moneda tanto de plata como de moneda pequeña en tanto se haga con nuestras voluntad y beneplácito».⁶

No es posible de saber amb certesa el principi de les encunyacions a Vila d'Esglésies, però hi ha moltes possibilitats que la primera sollicitud

5. BOTET I SISÓ. *Les Monedes Catalanes*. Vol. II pàg. 87.

6. BOTET I SISÓ. *Les Monedes Catalanes*. Vol. II, pàg. 87 A. C. A. reg. 390 fol. 142.

de l'infant Alfons no pogués ésser acomplida per manca de personal especialitzat en encunyacions, ja que posteriorment es coneix un altre document en el que es diu que l'any 1325 arribaren a la illa Nicolau Ros com Mestre de seca i diversos operaris i moneders. També arribaren oficials amb objecte de començar la fabricació.⁷ Aquest document recull l'ordre donada per l'Infant al capità de Vila d'Esglésies, notificant-li dita arribada i manant-li que respectessin els privilegis i immunitats que els hi corresponien.

Per tant, d'acord amb Botet i Sisó, mentre no es trobin nous documents haurem de situar les primeres encunyacions de l'illa sarda molt a prop de l'any 1325. Aquestes monedes són molt rares.

Fins ara hem vist que les persones que intervenen en el desenvolupament de les primeres amonedacions sardes són totes catalanes i per tant ajuda a refermar la tesi que els catalans varen introduir amb llur conquesta, el sistema monetari, la llengua, els sistemes de govern, els sistemes d'encunyació i per tant el Marc Reial de Barcelona.

Heus aquí algunes dades comparatives:

Plata Barcelonina

El 12 de desembre de 1294 el rei rep autorització dels Consellers de Barcelona per encunyar en la dita ciutat moneda de plata de 11 diners i mig de llei i talla de 72 peces en Marc de Barcelona.⁸

Plata de Múrcia Alacant

En estendre les conquestes cap al regne de Múrcia, s'encunyaren a Alacant per a circular al regne de Múrcia, croats a la Llei de 11 diners i Talla de 72 peces per Marc de Barcelona.⁹

Plata Valenciana

El regne valencià es trobava situat entre dues àrees de circulació de plata i es suposa¹⁰ que en la pràctica mercantil es barrejaven els croats barcelonins i els encunyats per a Múrcia. Llavors per manca de numerari de plata valencià equivalent, va crear-se la unitat de compte anomenada divuité això és, l'equivalència de 18 diners de tern valencians al croat barceloní o 12 diners de tern barcelonins, seguint la mateixa pauta que Alfons el Benigne donarà a l'Alfonsí d'argent i al croat barceloní, en circulació a l'illa.

1 reial d'argent	= 18 diners menuts
1 croat	= 12 diners de tern
1 divuité	= 18 diners de tern valencians
1 reial d'argent	= 16 diners de tern mallorquins

Plata mallorquina

A Mallorca es creà la moneda de plata Reial d'argent de Llei 11 diners i Talla 60 peces per Marc (3.83 grams per peça). Equivalència, 16 diners mallorquins.

7. BOTET I SISÓ. *Les Monedes Catalanes*. Vol II, pàg. 87, A. C. A. reg. 390, fol. 144 v.

8. BOTET I SISÓ. *Les Monedes Catalanes*. Vol. II, pàg. 88, Salat t. II ap. XX.

9. BOTET I SISÓ. *Les Monedes Catalanes*. Vol. II, pàg. 80, A. C. A. reg. 105 fol. 206.

10. MATEU I LLOPIS. *La Moneda Española*. Pàg. 184.

ALFONS EL BENIGNE

En aquest regnat les monedes d'argent sardes, per la qualitat i estima que obtingueren s'anomenaren «Alfonsins d'argent». Aquesta moneda de plata és l'encunyada per Alfons III a la Vila d'Esglésies a Sardenya i tenia el pes i el valor del Croat de Barcelona.¹¹

Efectivament el 3 d'abril de 1330 Berenguer de Vilaregut i Bernat de Gomis delegats reials per a la reforma de l'illa de Sardenya reberen del rei Alfons instruccions concretes sobre la moneda que s'encunyava a la dita illa.

La traducció que ens ofereix En Botet i Sisó de les instruccions anomenades ens aclareix part de la manca de dades del regnat anterior, confirmant el que hem exposat, car no s'indica res en contra dels rals de plata encunyats a nom de Jaume II, prova que l'encunyació posterior seguia la mateixa línia.¹²

Diu que, com els Alfonsins d'argent són d'un pes com les barcelonines d'argent, de la mateixa llei o millor, ordena que s'acceptin ambdues a l'illa de Sardenya a 18 diners d'alfonsins menuts. O sigui que, referma que l'Alfonsí d'argent i el croat o ral de plata de Barcelona són iguals en pes, valor, llei, del que es dedueix que les encunyacions de Vila d'Esglésies tenien com a base el Marc Reial d'argent de Barcelona i que se'n treien 72 peces per cada marc.

Una dada molt important de la sobirania d'Alfons III de Catalunya en el regne de Sardenya ho demostra l'Ordre en la que diu que d'ara endavant no corrin guillats¹³ ni carlins¹⁴ ni altra moneda batuda fora dels dominis de la Corona. Aquesta ordenació es refereix a la moneda d'argent, ja que quedava exceptuada la d'or que s'autoritzava a circular, de qualsevol origen, al seu valor i talla.

D'altra banda estableix les equivalències dels Croats barcelonins i dels Alfonsins d'argent en la circulació interior respecte a la moneda divisionària, donant una equivalència de 18 diners d'Alfonsins o menuts a la moneda catalana.

Aquesta equivalència de 18 diners té el precedent de València amb la creació de Jaume el Just del divuitè amb valor de divuit diners de tern valencians.

12 diners de tern barcelonins	18 diners d'alfonsins o menuts 18 diners de tern valencians 16 diners de tern mallorquins
----------------------------------	---

No podem oblidar, per ésser força important, la concessió per Alfons dels mateixos privilegis de la ciutat de Barcelona a la ciutat de Sàsser el dia 30 d'agost de 1331. L'ampliació d'aquesta nova situació de la vida Sarda no cap dins d'aquest recull, però recordem que Sardenya va arribar a tenir el mateix sistema polític-administratiu que el Principat.¹⁵

11. MATEU I LLOPIS. *Glosario Hispano de Numismática*. Pàg. 4.

12. BOTET I SISÓ. *Les Monedes Catalanes*. Vol. II, pàg. 102. A. C. A. reg. 510, fol. 160. El document publicat per D. Francesc Carreras i Candi en «Numismàtica Sarda del segle XIV. Seca de Valdeiglesies» en el Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona. N.º 2, pàgs. 86 á 96.

13. Moneda de plata de Carles d'Anjou encunyada a Nàpols.

14. Aquesta moneda va correr també a Mallorca. Possiblement moneda de plata de Carles I d'Anjou de Sicília-Nàpols (1266-1285). Vegeu MATEU I LLOPIS. *Glosario*, pàgs. 26-27.

15. GIUSEPPE LOI PUDDU. *El Virreinato de Cerdeña*. Pàg. 35.

PERE EL CERIMONIÓS

L'any 1336 Pere el Cerimoniós confirmà en el càrrec de Mestre de seca de la Vila d'Esglésies a Guillem Oliver i el primer de desembre del mateix any anomenà assajador a Pere de Canyelles en substitució del difunt Miquel de Coll.¹⁶

Dins d'aquest regnat, el 22 d'abril de 1337, es torna a recordar que els croats encunyats a Barcelona i els Alfonsins d'argent batuts a Sardenya tinguessin el mateix valor de 18 Alfonsins menuts, prohibint d'establir diferències entre ambdues monedes.¹⁷

A aquest rei se li deu la introducció de la moneda d'or a Sardenya disposant que sense perjudici de què es continuï a la Vila d'Esglésies l'encunyació d'argent i billó que amb el nom d'alfonsins havia manat encunyar el seu pare, per estar la dita Vila molt a prop del lloc on existien les mines de plata de l'illa, s'encunyin al Castell de Càller monedes d'or i que es coneguin també per alfonsins, siguin del mateix pes i llei que els alfonsins de plata, els quals són com les monedes de plata de Barcelona de llei 11 diners i quatre grans i de 72 peces o monedes reials per Marc de Barcelona i que catorze d'aquestes valguin un alfonsí d'or. La Talla va fixar-se en 72 peces per marc (?) i la llei en 22 quirats i vuit grans.¹⁸

Segons es parla en documents de l'època, va haver-hi nombroses oposicions contra la fabricació de la nova moneda d'or. Foren oïdes pel rei i declarà que no tenien cap fonament, ordenant la continuació de les encunyacions que havien sigut suspeses i donant coneixement de la seva decisió al bisbe de Càller, a l'arquebisbe de Torres, al jutge d'Arborea, En Pere Vescompte de Bas, etc., etc.¹⁹ Just després d'aquesta ordre de juliol de 1339 no es troba en la documentació cap altra referència a la moneda d'or de Càller de la qual En Botet i Sisó diu no tenir notícies que se n'hagi trobat cap, encara que creu que sí s'han encunyat efectivament.²⁰

El 1343 es nombra Mestre de seca dels regnes de Sardenya i Còrsega a Berenguer d'Olorda en substitució de Guillem d'Oliver que desitjava tornar a Catalunya. El 27 de maig del 1346 per defunció de Berenguer d'Olorda el rei anomena a un fill del mort que té el mateix nom del seu pare, exercint fins el 1353. El 27 de maig de dit any era Mestre de seca Ramón d'Olorda, fill o germà de l'anterior. A ell dirigeix el rei una Ordre canviant els tipus de les monedes que s'encunyaven a Sardenya, dient que es possessin d'una part la llegenda PETRVS DEI GRATIA REX i de l'altra una creu amb corones i al seu voltant la llegenda ARAGONIS ET SARDINIE. Motivà el canvi precedent el fet de les revoltes sardes amb el lliurament de Vila d'Esglésies als revoltats essent destruïda per aquests i quedant al seu poder els encunys dels alfonsins d'argent; afegint «per què en l'avenir es puguin distingir dels legítims».²¹

Es sabut que mentre va durar el regnat del Cerimoniós s'encunyaren monedes d'altres regnes, d'acord amb En Botet i Sisó,²² de llei més baixa i d'altres al mateix patró. Entre els documents que es coneixen existeix una Ordre per a fer moneda a la seca de Perpinyà d'un dels seus propis reialmes.

16. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 111. De A. C. A. reg. 1.015, fol. 165 y reg. 1.006 fol. 125.

17. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 111. De A. C. A. reg. 1.008, fol. 109 v.

18. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 111. De A. C. A. reg. 1.009, fol. 235.

19. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 112. De A. C. A. reg. 1.009, fol. 327, 337 v. 338 y 339.

20. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 112.

21. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 112. De A. C. A. reg. 1.029, fol. 23 y v.

22. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 138.

Com que es tracta de Sardenya copiarem la part que en parla amb els comentaris que la lectura de la dita ordre va fer escriure a En Botet i Sisó:²³

«1.er maig 1349. En aquesta data escrigui'l rei a Simón de Soler, mestre de la ceca de Perpinyà manantli que batats i façats batre e obrar en la dita vila secretament dinés de ley e de granea e de figura jaccesos ques fan en Aragó en la una part dels quals diners que batrets, ço es en la part de la creu sia escrit —petrus Rex— e en l'altra part —Sardinie. E aquesta moneda aytal sera appellada Alfonsins doblers.»

«No sabem que se'n conegui cap exemplar. ¿Que's proposava'l rey Don Pere ab la fabricació d'aquesta extranya moneda, que no era aragonesa ni era sarda, y ont volia ferla córrer? És difícil endevinarho.»

La llei és rebaixada en vuit diners.

L'any 1363 i més concretament l'onze de novembre s'ordena de pagar a Arnald Sugnerij, Mestre de les obres dels castells reials al cap de Càller, la quantitat de 17 lliures, 19 sous i 1 diner d'alfonsins.

Aquesta nota obre de nou el camí i confirma que la Lliura de Barcelona era la unitat de compte que s'usava a Sardenya i que posteriorment serà corroborada per dues concessions atorgades per Felip (II de Castella) en nomenaments de Virreis per Sardenya.

Plata Mallorquina. La moneda del regne de Mallorca sofreix un canvi, equiparant els rals d'argent a 24 diners mallorquins o 2 sous.²⁴

JOAN EL CAÇADOR (1387 - 1396)

Les primeres notícies que es coneixen comencen l'any 1392. El 15 d'octubre prenent per base la manca de moneda menuda que hi havia a Càller i les necessitats de pagament per les tropes que preparava, va ordenar s'encunyessin a la seca de Càller 1000 marcs d'alfonsins menuts de la mateixa llei que els que circulaven però augmentant la talla de 27 sous a 30 sous el Marc de Barcelona. Aquesta ordre fou comunicada als Consellers i prohoms de Càller i al Governador General, encarregant-li que influís per què no hi haguessin entorpiraments en l'encunyació i també per què no els hi manqués res als mestres i oficials de la seca en tant el rei no arribés a l'illa.

En aquesta mateixa data, el rei autoritzà al Mestre de Seca, Miquel Roure, conjuntament amb els altres oficials, per a començar a batre els mil marcs d'alfonsins menuts. L'autorització es feia extensiva a batre florins de Florència però guardant la llei i la talla d'aquells.

Sembla que hi hagi hagut un error de transcripció en algun document anterior que no s'ha trobat, ja que en aquest diu: «...no mudada ley per nos aqui ordonada, tocant solament a la talla, ço es que així com la talla era a vint set sous sia a 30 sols, però volem e declarem que així com en la carta de la ley aquí per nos tramesa en la moneda d'argent ha march de perpenyà sia entes march de Barchinona, com sia intencio que tota la moneda qui obre o daqui havant se obrara en la dita illa sia a march de Barchinona així com en temps antinch era acostumat.»²⁵

23. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pag. 140.

24. GIUSEPPE LOI PUDDU. *Ibid.* Pag. 27.

25. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pag. 164. De A. C. A. reg. 1.963, fol. 151 v. y 152.

Aquesta acunyació sembla va ésser realitzada, doncs, el 10 de novembre de 1394 en efectuar l'arrendament de l'encunyació de moneda de plata a la Seca de Perpinyà, obligant-se a no encunyar un altra moneda del dit metall al seus estats, exceptuant entre altres la moneda que s'encunyava en aquells moments a Càller.

Les peces batudes a Càller a nom de Joan no s'han trobat fins avui.²⁶

Plata valenciana

L'any 1393 es creà la moneda de plata a València, que s'anomena ral de plata de València, passant el divuitè d'ésser moneda de compte a moneda efectiva.

La llei fou de 11 diners 6 grans i la Talla de 68 per marc.

MARTI L'HUMA (1396 - 1410)

No es coneixen notícies sobre encunyacions sardes.

Plata barcelonina

A Barcelona sembla que no s'arribà a un acord, car tots el tractadistes que s'ocupen d'aquesta època ens donen dades diferents sobre les encunyacions de Croats o rals de Barcelona.

PERADALTAS	Llei 11 diners Talla 78 peces per marc
BOTET I SISÓ	Llei 11 diners Talla 68 peces per marc
GIL FARRÉS	Llei 11 diners Talla 80 peces per marc

Plata valenciana

En aquest regnat l'any 1407 s'ordena d'ajustar la llei a 11 d. 2 grans i la talla a 70 peces per marc.

Plata mallorquina

Els rals encunyats dins d'aquest període mantenen el seu valor de 2 sous però, modifiquen la talla a 68 peces per marc.

FERRAN D'ANTEQUERA (1412-1416)

No es coneix documentació de l'època.

ALFONS EL MAGNANIM (1416-1458)

Com que hi ha força documentació intentarem d'extractar les dades més importants.²⁷ Joan Corbera, Virrei de Sardenya rep ordre de Don Alfons, el 31 de gener de 1419, de bate al castell de Càller, menuts anomenats «pitxols» fins arribar a la quantitat de 3000 florins. Cada florí havia de valer 22 sous en

26. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 165.

27. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 231 y seg.

pitxols.²⁸ El 9 de febrer de 1419 el rei faculta al Mestre de la Seca de Sardenya En Pere Colomer per nomenar els oficials i obrers que es necessitaven en tant no digués res en contrari.²⁹ La Seca de la Vila d'Esglésies malmesa per les guerres anteriors feia temps que no funcionava. El 10 de febrer de 1419 una provisió reial mana restaurar-la i disposa l'encunyació d'alfonsins de plata de 11 diners de llei i talla de 70 peces per Marc de Barcelona, que era l'establert a l'illa i la qual moneda havia de córrer per 3 sous d'alfonsins menuts o sigui 1 sou i sis diners barcelonins. Mana també l'amonedació de alfonsins menuts de 1 diner i 12 grans de llei i talla de 40 sous per Marc de Barcelona, dels quals cada 2 sous havien de córrer pel valor d'un sou de diners barcelonins a la talla de 20 sous per marc.³⁰

Posteriorment el 27 de gener de 1442 el rei modifica l'autorització de batre moneda de plata anterior, a l'illa de Sardenya, per raons especials i disposa que en endavant es fabriquin rals de plata de 10 diners de llei i 74 peces per marc en la Talla, cadascú d'ells valent 3 sous de menuts de Càller. Continua la modificació autoritzant l'encunyació de rals menuts de moneda de Càller, valent 18 un ral major (dobler) a la talla de 45 sous per marc sense variació en la llei.³¹

Plata barcelonina

Es coneixen diverses equivalències del Croat barceloní; 12, 15 i 18 diners de tern barceloní.

Plata valenciana

A València el ral sofreix un augment en la Talla. De cada marc s'en treuen 72 rals.

Plata mallorquina

Es modifica la Talla de 68 peces per marc a 72, rebaixant la Llei a 10 diners.

JOAN EL SENSE FE (1458 - 1479)

El rei Joan II, en document del 20 de febrer de 1459, confirma els privilegis concedits pels seus avantpassats a la Seca de Sardenya. Diu En Botet i Sisó que al registre hi ha una nota al marge que diu: NON FUIT EXPEDITA.

En aquesta mateixa data el rei manà, a petició dels síndics i emissaris de Càller, que els set oficials de la Seca de l'illa no estiguessin compresos en el nombre de les 21 persones que estaven assignades a la Seca, que comptarien a més a més dels 21.³²

28. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 231 y seg. De A. C. A. reg. 2.703, fol. 122.

29. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 231 y seg. De A. C. A. reg. 2.626, fol. 156 v.

30. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 231 y seg. De A. C. A. reg. 2.626, fol. 149 v. à 156 v.

31. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 231 y seg. De A. C. A. reg. 2.775, fol. 119.

32. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 271. De A. C. A. reg. 3.396, fol. 11 y 12 v.

El 31 de juliol de 1459 per defunció de Pere Bellit és nomenat mestre de balança de la Seca de Càller, Joan Canet.³³

Solament es coneixen menuts de les Seques de Bossa i Càller.

Plata Valenciana

La Talla continua a 72 rals per marc.

FERRAN EL CATÒLIC (1479-1516)

Les notícies d'aquest regnat tocant a encunyacions són prou minses.

Sembla que el rei manà que les monedes d'or, plata i billó correguessin totes per un mateix valor a l'illa, donant instruccions concretes al seu lloc-tinent a Sardenya, En Joan Dusay per què s'acomplissin.³⁴

Dusay informà al rei que li semblava més convenient que a la ciutat de Càller es fessin ducats amb la llei i pes de les àguiles que avui es baten a Sicília, que són a la llei i pes del Ducat de Venècia i igualment moneda d'argent que dotze valguessin un Ducat, cada peça de plata valgués 4 sous i per tant el Ducat 48 sous, per què així seria com la moneda de Sicília poc més o menys i per la mateixa raó equivaldrien a Nàpols i Catalunya, vint-i-quatre per quaranta-vuit. Aquest informe fou acceptat pel rei amb la condició de què estiguessin d'acord les persones que havia manat fossin consultades.³⁵

Segons es desprèn de l'ordinació sembla ésser que el valor del ducat va reduir-se, s'ajustà el valor de les monedes de plata al que en realitat tenien de conformitat amb l'assaig que d'elles es va fer, ordenant que la moneda corregués a pes i fossin acceptades a tota l'illa pel valor que se'ls havia assenyalat.³⁶

El 20 de maig de 1507 el rei confirmà els privilegis dels oficials i obrers de les Seques de Sardenya.³⁷

Com a resum d'aquest regnat i malgrat la manca de documentació d'altres anteriors podem afirmar que la moneda barcelonina de plata havia anat perdent el seu valor intrínsec i és molt probable que d'acord amb la corba que veiem en la moneda sarda, que el rei anomenat el Catòlic tornà a restituir a la moneda de Barcelona la llei de 11 diners i mig i no seria gens difícil que hagués fet igual amb la de Sardenya.³⁸

Hem de fer constar que a les restants ordres que coneixem i exactament per les d'or, es mana que es facin encunyacions bessones a Barcelona i a Sardenya en quant a valor, pes i llei. No tenim cap dubte que aquestes ordres havien d'ésser paral·leles entre l'or i la plata i encara que no coneixem l'ordre per a la plata de Sardenya, hem d'acceptar-ne la quasi realitat.

Plata barcelonina

1 sou de Barcelona = 2 sous de Sardenya.

33. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 271. De A. C. A. reg. 3.463, fol. 202 v.

34. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 316. De A. C. A. reg. 3.666, (al final) octubre 1491.

35. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 316. De A. C. A. reg. 3.667, fol. 263, febrer 1492.

36. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 317. De A. C. A. reg. 3.667, fol. 299 v. abril 1492.

37. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 317. De A. C. A. reg. 3.579, fol. 169 v.

38. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Pàg. 321. De A. C. A. reg. 3.601, fols. 101 v. à 103. (Llei de 11 diners i mig i talla de 72 croats o rals per marc.)

Plata mallorquina

Les modificacions monetàries són importants. L'any 1508 la llei augmenta a 11 diners i es modifica la Talla a 96 peces de 2.25 grams per marc de 216 grams. Aquestes encunyacions podrien enllaçar amb les de Saragossa, ja que segons En Gil Farrés s'encunyaren amb un patró de marc de 216 grams.

CARLES L'EMPERADOR (1516 - 1558)

Entre els anys 1522 i 1524 comença una transformació dins el sistema administratiu castellà. Les característiques constitucionals dels regnes del Llevant espanyol i les conquestes de les províncies espanyoles d'Amèrica, ultra les exigències de les guerres, van obligar a una racionalització i millora de la maquinària administrativa a cura del canceller Gattinara. Aquest treball fou ingent. Reformà el Consell de Castella, creà el Consell d'Hisenda, reorganitzà el Govern de Navarra i establí un Consell d'Indies. Aquest sistema ampliat i perfeccionat l'any 1555 donà lloc a la creació del Consell d'Itàlia sotstreient els assumptes italians de la competència del Consell d'Aragó, però romanent inalterable en l'essencial.³⁹

Aquest últim punt és el que a nosaltres ens interessa extraordinàriament investigar. La separació dels dominis italians de l'antiga metròpoli va quedar segellada definitivament en finir el regnat de Carles I amb la creació d'un Consell de nova forma, separant-lo del Consell d'Aragó. També a poc a poc anaren minvant els consolats catalans. Romandran fins a principis del segle XVIII solament els de Còrsega i Sardenya.⁴⁰

Si més no, hem vist que en absorbir els assumptes italians el nou Consell, respecta el que és essencial, inalterable. Pel que a nosaltres pertoca, entenem formant part d'aquestes coses essencials, la moneda, el sistema de govern, etc.

No hi han gaires canvis en el regnat de Carles I en quant a ordenacions monetàries. Dins d'aquest regnat apareixen monedes de dos «cagliaresi». Les peces de coure encunyades a Alguer de Sardenya tenen la llegenda en català.

Plata castellana

Es en aquest regnat que a Castella es comencen a encunyar els múltiples de ral.

Plata aragonesa

Les monedes encunyades a Saragosa a nom de Carles i Joana ho són a la llei i talla castellanès. Val a dir que encunya a contra fur.

Plata valenciana

S'encunya a nom de Carles una peça que s'anomena Dobló de sis sous o quatre rals valencians.

39. J. H. ELLIOT. *La España Imperial*. Pàg. 180.

40. FERRAN SOLDEVILA. *Història de Catalunya*. Vol. II. Pàg. 918.

Plata mallorquina

S'encunyen Rals de quatre a nom de Carles, però seguint el seu sistema monetari com a València.

FELIP I (1558 - 1598)

A Sardenya la plata sofreix canvis modificant els tipus, però mantenint el sistema monetari català. Apareixen, doncs, els valors de 10 rals i 5 rals, seguint el paralelisme de les peces castellanes de 8 i 4 rals, encara que corresponguin per la seva encunyació a Escuts i mitjos escuts.

Seguint la temàtica iniciada al capítol anterior, on comentàvem el principi de centralització de la política imperial, veiem que realment les bases monetàries són respectades totalment. Tant a Barcelona com a Sardenya el Marc Reial de Barcelona continua com a patró per la Talla.

També trobem als documents de l'època dos nomenaments de Virreis, el primer atorgat a la Vila de Gant el 26 d'agost de 1556 pel rei Felip per ajuda de costes a Don Alvaro de Madrigal, Virrei de Sardenya. Li atorga per una sola vegada 1000 lliures barcelonines. El 31 de maig de 1558 des de la Vila de Brusselles, en anomenar per segona vegada en el càrrec de Virrei a Alvaro de Madrigal, Lloctinent i Capità General de Sardenya, torna a atorgar 1000 lliures barcelonines també com ajuda de costes.⁴¹

Com és natural aquesta ajuda era a càrrec de l'erari sard, d'on es desprèn novament que la unitat monetària a Sardenya era la Lliura de Barcelona.

Aprofitarem també l'avinentesa per deixar constància de que la Reial Audiència era còpia de l'Audiència i Consell de Catalunya i no tenia limitacions en quant a competència en les coses de naturalesa política i administrativa. Les Corts es composaven segons els costums de Catalunya de tres braços: l'eclesialístic, el militar i el del rei, i devien les Corts i Parlaments quant es celebraven seguir just l'estil i la pràctica dels de Catalunya.⁴²

Plata barcelonina

En aquest regnat els croats o rals surten amb data d'acord amb l'ordre de 2 de juliol de 1588.

Plata valenciana

València fineix l'encunyació el 1598 dels Doblons de sis sous, havent incorporat des del 1592 la data a l'anvers de la seva moneda.

FELIP II (1598 - 1621)

No s'encunyen monedes a Sardenya, reflex potser del gran malestar econòmic que passava Castella. Del regne de Sardenya no coneixem documentació car a l'Arxiu de la Corona d'Aragó no se'n troba cap. Deuen d'estar amb tota la paperassa del Consell d'Itàlia.

41. GIUSEPPE LOI PUDDU. *Ibid.* Pàg. 26 i 27.

42. GIUSEPPE LOI PUDDU. *Ibid.* Pàg. 41 i 46.

Plata barcelonina

A Catalunya i concretament a Barcelona s'encunya molt poca plata però es coneix molta documentació a vegades prou confosa i que pot dur-nos a error com ha succeït amb altres numismàtics que acceptaren la disminució del valor intrínsec de les monedes de plata, prenent com a base un document en el qual el rei atorga als Consellers de la ciutat de Barcelona facultat per encunyar sous o mitjos rals de plata, a la Llei castellana de 11 diners i 4 grans a la Talla de 75 rals per Marc de Barcelona, posant com condició que d'aquesta moneda no s'encunyessin més de 100.000 ducats i es fessin amb plata amonedada o de vaixella procedent de Castella i de cap manera amb plata encunyada a Catalunya amb anterioritat.⁴³

Ultra la realitat d'aquestes encunyacions acceptades per En Botet i Sisó, Gil Farrés i anteriorment per Usher devem de fer un parèntesi. Un estudi molt important d'aquesta època és el fet per En Pierre Vilar.⁴⁴ En ell veiem tota la política realitzada pel Principat en uns moments de depressió monetària que posava en perill la Taula de Canvi barcelonina, la qual havia de mantenir la ficció d'equivalència entre valors efectius i nominals, sota un nou aspecte.⁴⁵

La continuïtat de la plata catalana en quant es refereix a la seva Llei sofreix moltes vicissituds. L'any 1608 s'intenta la seva desvalorització però a la fi roman inalterable. Continua mantenint l'herència del vell croat català.⁴⁶

Malgrat tot, l'any 1610 solliciten a Madrid una autorització d'encunyació de moneda catalana de llei i nou pes inferior a les normes tradicionals. L'any 1610 es declara obertament en el Consell que es solliciti a Madrid l'emissió de peces catalanes, de llei i pes castellà.⁴⁷

La desvalorització de l'or l'any 1614 no té contraresposta a la plata. En aquest moments al Principat la major circulació correspon a l'or, a València mana la plata, i a Castella el billó és la moneda principal.

Per fi el setembre de 1617⁴⁸ s'autoritza a Barcelona a encunyar peces a la llei castellana i a la talla de 76 peces Marc de Barcelona. Però la crisi dels anys 1609 - 1615 quedava molt llunyana i la situació monetària al Principat tornava a ésser favorable superant la castellana i també la valenciana.⁴⁹

FELIP III (1621 - 1665)

Ens trobem als últims actes de la Corona. Les directrius d'una nova Espanya o millor dit d'Espanya les donarà la dinastia Borbònica. Carles l'embruixat i Carles l'Arxiduc sols seran un motiu més que tombarà la balança cap a la desaparició de 4 segles d'història catalana.

Plata barcelonina

Les necessitats de la Guerra de Separació (1640-1659) obligaren al Principat a l'encunyació de peces fortes de 5 Rals o mitja lliura catalana.

43. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Vol. III, pàg. 60. De A. C. A. reg. 4.897, fol. 285 v.

44. PIERRE VILAR. *Catalunya dins l'Espanya Moderna*. Vol. II, pàg. 343.

45. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Vol. III, pàg. 334.

46. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Vol. III, pàg. 332. De A. H. B. Deliberacions, 6 juliol 1608.

47. BOTET I SISÓ. *Ibid.* Vol. III, pàg. 336. De A. H. B. Deliberacions, 8 juliol 1611.

48. PIERRE VILAR. *Ibid.* Vol II, pàg. 343. BOTET I SISÓ. De A. C. A. reg. 4.897, fol. 285 v.

49. PIERRE VILAR. *Ibid.* Vol. II, pàg. 343.

Ara, Sardenya que havia rebut el 1324 el sistema monetari català, tornava al Principat tota l'experiència recollida en les encunyacions d'escuts i mitjos escuts o Lliures i mitges lliures barcelonines. Barcelona, doncs, i després quasi tot el Principat encunyen nous tipus per la Metròpoli.

Plata valenciana

Anotem que les encunyacions es fan a 96 peces per marc.

Plata mallorquina

Augmenta la Talla a 102 monedes per marc.

CARLES L'EMBRUIXAT, CARLES L'ARXIDUC
I FELIP IV (1666 - 1747)

Càller ens ofereix unes peces molt boniques, tant pel seu gravat com per encunyació. Són les últimes monedes sardes a nom de reis de la Corona. Felip V d'Espanya, amb el Decret de Nova Planta, ha fet més per què desapareixin els Furs dels catalans i s'uneixi Espanya, que tots els historiadors parlant de Ferran i Isabel com els forjadors de la nacionalitat peninsular.

Paral·lelament a la pèrdua per Catalunya dels seus furs i llibertats, es perden també els seus dominis a la Mediterrània. Sardenya i Nàpols passen a poder de l'Emperador i Sicília a mans del Duc de Savoia. Més tard una conquesta de poca duració, comporta un nou repartiment passant Sardenya a Víctor Amadeu de Savoia perdent-se definitivament per a la Corona Espanyola. Sicília i Nàpols foren atorgades a l'Emperador.

D'aquesta forma tan poc adient finia l'imperi mediterrani fundat per Catalunya i amb ell, llengua, cultura, sistema de govern i monetari. EL MARC REIAL DE BARCELONA el qual nom creiem que és de justícia donar-li, per quant Barcelona fou la Seca reial de la Corona, també passava a l'història. Aquest Marc nou, segons En Pio Beltran, s'introdueix a Barcelona en el moment d'encunyar la nova moneda d'or, els mancusos de 84 peces per marc i cinc sous de vàlua cadascun en el regnat de Ramón Berenguer IV. Posteriorment la nova moneda de tern sembla ésser que s'ordena cronològicament així:

1234	Jaquesa per Aragó
1246	València
1246	Mallorca
1258	Barcelona

Aquesta cronologia no marca cap situació de prioritat. Barcelona, amb el seu Consell al cap era molt tradicional i no admetia les innovacions amb facilitat (vegi's la batalla del Croat). Barcelona, doncs, fou la Seca Reial i el seu sistema administratiu i d'organització valgué per les altres Seques del regne i per tant perdurà fins el primer dels Borbons, el qual assolí de reeixir en la liquidació de l'Imperi Europeu pertanyent a la Corona Catalano-Aragonesa, trencant així amb tot un passat gloriós.